

1.

Met bonkend hart ging ik op de dakrand zitten. Het was nog kil en donker buiten. Aan de horizon waaierden strepen van violet. Enkele merels begonnen aarzelend hun ijl gezang en in de verte ruiste het verkeer al over de ringweg. Beneden, in de schemerige diepte, lonkten de tuinen met hun vijvers en terrassen.

Mijn hoofd was vol, het duizelde van beelden uit een ver verleden waarin ik verteerd werd door de liefde voor een beeldschone vrouw. Nacht na nacht verscheen haar wasbleke gelaat met diepglanzende ogen en volle lippen in mijn dromen. Ons samenzijn deed alles verstillen. Hoe kon ik aanvaarden dat zij onbereikbaar was geworden? Telkens had ik aantekeningen gemaakt en ook schetsen, maar het was mij nog niet gelukt om haar gelijkenis te vangen.

Ergens aan de overkant werd een venster opengeschoven. Had iemand mijn aanwezigheid op het dak opgemerkt? Ondanks de allesoverheersende wanhoop moest ik er niet aan denken om te springen. Langzaam kwam ik overeind en wankelde een paar stappen terug over knisperende kiezels tot een schoorsteen mij steun bood. Waar en wanneer was alles begonnen?

Voor mijn geestesoog verschenen de helverlichte ramen van een oud veilinghuis in het centrum van Amsterdam. Bang om te laat te komen had ik er die avond, zo'n negen maanden geleden, voor gezorgd om ruim op tijd in de verkoopzaal aanwezig te zijn. Ergens achterin koos ik een plekje en keek toe hoe de bezoekers hun

jas uitgetrokken en stommelend plaatsnamen. Sommigen haalden hun catalogus tevoorschijn, maakten nog snel even een notitie of begonnen een praatje met hun buurman, anderen keken afwach- tend in de richting van de verhoging met het spreekgestoelte van de veilingmeester en daarnaast de tafel met telefoons, waarachter ver- schillende medewerkers van het bedrijf al hadden plaatsgenomen.

Plots kletterde de regen tegen de hoge ramen. Het leek een stemming van saamhorigheid te creëren onder de aanwezigen, die elkaar veelbetekenend aankeken en voor de hand liggende op- merkingen maakten; dat we hier beter af waren dan buiten. Mijn maag trok echter samen alsof ik te sterke koffie had gedronken. Het was een onaangenaam gevoel dat mij het meest deed den- ken aan mijn middelbareschooltijd, wanneer ik een spreekbeurt moest houden. Daarbij kon op die krakkemikkige stoel waarop ik zat maar moeilijk een houding worden gevonden zonder na vijf minuten al rugpijn te krijgen. Dat kreng was ook nog eens vast- geklikt aan een hele rij andere stoelen, zodat elke beweging direct aan de burens werd doorgegeven. Waarom zat ik mijzelf hier, in deze benauwde veilingzaal, zo nodeloos te kwellen. Was het voor- werp waarop ik impulsief mijn zinnen had gezet dit waard?

De laatste bezoekers hadden inmiddels een plaatsje gevonden. Het geroezemoes verstomde, de veiling stond op het punt te be- ginnen. Er was nog een flinke tijd te gaan voordat mijn lotnum- mer aan de beurt zou komen. Met gesloten ogen probeerde ik mij iets aangenaams voor te stellen en tegelijkertijd mijn ademhaling onder controle te krijgen. Als vanzelf gingen mijn gedachten te- rug naar mijn kinderjaren, naar een buitenwijk van Amsterdam, een woestijn van opgespoten zand waar de godganse dag enorme bulldozers en graafmachines rondreden terwijl her en der lange heipalen met veel kabaal de grond in werden gestampt. In de di- recte omgeving van ons huis bevonden zich, omgrensd door een

ringvormige dijk, de restanten van landerijen met smalle slootjes, een ruig stuk bos en een uitgestrekt moeras. Hier kon ik naar hartelust ravotten en een hut bouwen met mijn oudere broer en de vriendjes uit de buurt. Voor ons bouwproject gebruikten we spijkers en planken die we op onbewaakte momenten uit de werkplaatsen van bouwvakkers gapten.

Na verloop van tijd besloot de gemeente onze hut af te breken, het bos te kappen en het moeras te dempen. Ons paradijs moest wijken voor monotone blokwoningen met kale stoepen, keurig omzoomde grasperkjes en parkeerplaatsen waarlangs op regelmatige afstand van elkaar sprietige boompjes werden geplant, elk met een zwart rubberbandje aan de steunpaal ernaast bevestigd. Als gelovig opgevoede jongen stond voor mij vast dat God het zó niet bedoeld kon hebben. En naast het idee dat een wrede speling van het lot mij in een verkeerd decor en in een verkeerde tijd had geplaatst ontstond in mijn jonge brein een heimelijk verlangen naar een andere wereld, een wereld die ik mij vaag meende te herinneren en die in niets leek op de zich snel uitbreidende nieuwbouwwijk waarin ik opgroeide. Avonturenboeken uit de bibliotheek boden een tijdelijke mogelijkheid tot ontsnapping. In plaats van mijn huiswerk te doen verslond ik verhalen over ridders, ontdekkingsreizigers, piraten en schipbreukelingen aan verre kusten.

Op de lagere school vonden de leerkrachten mij een onaangepast jongetje dat nodig getemd moest worden. Het lag nog vers in mijn geheugen dat alle leerlingen vlak voor de zomervakantie van de juffrouw de opdracht kregen om tekeningen te maken van een plek waar ze het liefst wilden zijn. Deze zouden ter versiering in het klaslokaal worden opgehangen. Sommige kinderen kozen voor de dierentuin, andere voor het strand of het circus. Ik maakte een voorstelling van een nevelig landschap met bergen, bruggetjes en watervallen.

Toen de werkstukjes klaar waren en met knijpers aan een koord bevestigd, stapte de juffrouw ten overstaan van de hele klas naar voren, griste mijn fantasielandschap van de wand en maakte er een prop van. ‘Zelfs met de beste wil van de wereld lukt het mij niet om hier iets leuks in te herkennen,’ riep zij smalend. Kort daarop, tijdens een beoordelingsgesprek met mijn ouders, verklaarde zij dat mijn ontwerp naar alle waarschijnlijkheid gekopieerd was van een Chinese prent die ik ergens had gezien.

Gek, dat een incident van zo lang geleden nu in mij opborrelde en opnieuw verontwaardiging veroorzaakte.

2.

‘Lot honderdzevenentachtig, een fraaie celadon schaal uit het midden van de achttiende eeuw. Ik begin met zeshonderd euro.’ Droog en onverstoorbaar ging de veilingmeester verder. Hij zette er geen vaart achter. ‘Zevenhonderdvijftig, achthonderd euro. Biedt u?’

Nog maar drie dagen voor de veiling was ik hier in een opwelling naar binnen gewandeld. Lichtelijk verveeld had ik vitrines vol kommen, borden en schalen van blauwwit en meerkleurig porselein aan mij voorbij laten gaan, tot plotseling mijn aandacht werd getrokken door een fors meubelstuk dat in een hoek van de zaal op een podium was opgesteld. Het was iets dat het midden hield tussen een bank en een bed. De verhoudingen waren afwijkend van wat wij gewend zijn: voor een bank was het zitgedeelte te breed en voor een bed weer net iets te smal. Het meubel was voorzien van lage, opstaande panelen vol kunstig uitgesneden tafereelen. De decoraties in het houtwerk waren beschilderd met zwarte, rode en goudkleurige verf, die gedeeltelijk was afgesleten,

waardoor de verschillende onderlagen tevoorschijn kwamen. Het liggedeelte was gemaakt van een fijn gevlochten bamboe dat door het lange gebruik een diep, omberkleurig patina had gekregen. De linker- en achterzijde van de bank waren zwartgeblakerd, maar dit deed aan de schoonheid van het geheel weinig af. Ondanks dat het een zwaar stuk was, leek het op de een of andere manier te zweven door de elegant gebogen hoefvormige poten die onder de vier hoeken uitstaken. Zelden had de esthetische kracht van een voorwerp mij zo getroffen als nu.

Een blik in de catalogus, die aan een kettinkje op een tafeltje lag, leerde mij dat dit een Chinees opiumbed was uit het begin van de negentiende eeuw. Verder stond vermeld dat er sprake was van een oude brandschade. De schatting was dat het bed drie- tot vierduizend euro zou opleveren. Niets voor mij, besloot ik. Veel te duur, onbruikbaar en bovendien nam het te veel ruimte in. Ik vervolgde mijn ronde en stapte even later de brede, stenen trappen van het pand af, de warme buitenlucht tegemoet.

Enkele straten verder werd ik zonder aanwijsbare aanleiding overvallen door een allesoverheersende impuls: ik moest en zou dat zonderlinge bed nog eens zien. Hoe zag het er ook weer uit, waarom had het zo'n indruk op mij gemaakt?

Toen ik voor de tweede keer de zaal van het veilinghuis betrad, kreeg ik kippenvel. Het ding was nu nog indrukwekkender. Stil, donker en massief stond het daar en het was alsof een stem mij toefluisterde: *Kom, raak mij aan.*

Ik keek om mij heen en voelde mij zonder meer belachelijk, ondanks dat de zaal vrijwel verlaten was. Iets verderop stond een oudere heer met een bril op het puntje van zijn neus, gebogen boven een vitrine met snuifflesjes.

Ach, wat zou het, dacht ik. Kordaat stapte ik het podium op en knielde neer voor het bed. Het glanzende hout voelde koel aan. Voor een niet-bestaand publiek speelde ik alsof ik het meubelstuk,

als een door de wol geverfde kenner van antiek, inspecteerde. In werkelijkheid hield ik mijn ogen dicht en voelde het bed, minutenlang. Nauwelijks merkbaar drong een subtiele geur mijn neusgaten binnen, een aards aroma, zowel bitter als zoet, dat een steek van herkenning in mij veroorzaakte en mij meevoerde naar een ver en kleurrijk verleden.

Hoelang ik zo met gesloten ogen voor het bed had gezeten wist ik niet. In een verre echo hoorde ik achter mij het beleefde doch dringende verzoek om de zaal te verlaten.

‘Het spijt ons meneer, maar we gaan dicht. Als u wilt kunt u morgen terugkomen, dan is de laatste kijkdag.’

3.

Terloops begluurde ik mijn medebezoekers in de zaal tijdens het bieden, hoe sommigen van hen dat beheerst en nauwelijks merkbaar deden met een kort knikje van het hoofd en hoe anderen hun begerigheid om iets te bemachtigen juist verraadden door telkens schokkerig hun hand op te steken.

Om de tijd te doden zocht ik afleiding in een glossy catalogus – met daarin hoogtepunten uit de komende veilingen – die ik bij de receptie had gepakt en meegenomen. Naast een selectie werken van moderne kunstenaars, die ik zonder uitzondering even lelijk als onbeholpen vond, werden wijnen, sieraden, oldtimers en landhuizen met astronomisch hoge schattingen aangeboden. Tussendoor stonden foto’s van allerlei gelikte figuren die met een lege grijns op hun gezicht in de lens keken. Waren dit soort boekwerkjes niet eerder een ode aan de morbide wereld van geld en glamour dan dat ze iets met de appreciatie voor kunst te maken hadden?

Nog maar tien lotnummers te gaan. Mijn hart begon steeds sneller te kloppen. Iets ondefiniceerbaars in mij had ervoor gezorgd dat ik gebiologeerd was geraakt door dat vreemde meubelstuk en wilde het mij in een hebzuchtige trance laten aanschaffen, terwijl iets anders mij doodleuk probeerde te overtuigen dat ik beter af was zonder. Een lichte paniek maakte zich van mij meester, want nu pas kwam het besef dat ik mijzelf geen aankooplimiet had gesteld.

Als in een roes hoorde ik de veilingmeester de beschrijving van het bed uit de catalogus opdreunen. De spanning was ondraaglijk geworden.

‘Een zeldzaam stuk, we beginnen met tweeduizend euro.’

De man was nog niet uitgesproken of mijn hand schoot omhoog.

‘Tweeduizend in de zaal geboden, tweeënhalfduizend, drieduizend.’

In rap tempo volgden de biedingen elkaar op.

‘Drieënhalfduizend... vierduizend.’

Met gesloten ogen bleef ik mijn hand omhooghouden.

‘Vijfduizend, vijfenhalf, zes, wie meer dan zesduizend? Niemand meer dan zesduizend?’

Het was muisstil in de zaal. Waar wachtte die klootzak op, waarom zat hij de boel zo te rekken en sloeg hij niet af?

‘Zesduizend.’

Ja hoor, het was hem toch weer gelukt om iemand tot een tegenbod te verleiden.

‘Zevenduizend!’

Ik deed mijn ogen open en zag de veilingmeester in mijn richting wijzen.

‘Zevenduizend, zevenduizend, eenmaal andermaal...’

Met een droge klap sloeg de hamer neer. ‘Uw biednummer alstublieft.’

Ik ontwaakte uit mijn trance, was klam van het zweet en voelde mij draaiërig. Mechanisch graaide ik naar het plastic palet waarop mijn biednummer stond en toonde het aan de lieden achter de verhoogde tafel. Zevenduizend euro, plus opgeld. Mijn god, wat had ik gedaan?

De fietstocht naar huis door de stromende regen ontvuchtte mij. Het was niet erg snugger geweest om mijn hand constant omhoog te houden, zonder ook maar enigszins de boel in de gaten te houden. Misschien was ik wel besodemieterd en waren er geen tegenbieders geweest of hadden ze in een vroeg stadium al afgehaakt. Iemand had mij ooit verteld dat een geraffineerde veilingmeester over genoeg trucjes beschikte om, zonder dat iemand het in de gaten had, ook een vlieg op de muur te laten meebieden.

Nog vol met onaangename gedachtespinsels kwam ik thuis. Het was een zekere verademing dat ik nu alleen woonde en aan niemand uitleg was verschuldigd. Het benodigde geld kon ik gelukkig opbrengen. Misschien zouden er de komende tijd wat meer opdrachten moeten worden aangenomen om antieke prenten te restaureren.

Sinds een paar maanden woonde ik in mijn atelier in Amsterdam Oud-Zuid, dat voorzien was van een halletje, een eenvoudige keuken en een badkamer. Aan de achterzijde lag een tuin die niet veel voorstelde, voor het merendeel groeide er onkruid en in het midden bevond zich een kikkervijver. In de aangrenzende tuinen stonden een oude, majestueuze walnotenboom en twee beuken, die voor het grootste gedeelte het zicht op de huizen aan de overkant benamen.

Ik was hiernaartoe verhuisd omdat het mis was gegaan met mijn vriendin Iris. Kort na het vroege overlijden van mijn ouders – ze waren beiden nog maar begin vijftig – had ik haar ontmoet.

Zij was mijn eerste relatie en ja, ik moest toegeven dat we het in het begin fijn met elkaar hadden. Bij Iris vond ik troost en een zekere mate van rust en regelmaat. Zij verdiende de kost als secretaresse van een groot reclamebureau en ik liep galerieën af en schnabbelde af en toe wat bij met illustratiewerk. Geleidelijk gaf ik mij over aan de gezapigheid van een bestaan dat in essentie niet bij mij paste. Misschien was het doodgewoon gemakzucht die mij had laten indommelen en mij niet meer de dingen liet doen die ik eigenlijk wilde.

Op een zonnige lenteochtend gebeurde het. Al die tijd was ik mijzelf vergeten, maar toen, in een kort moment van helder bewustzijn, voelde ik mijn aanwezigheid in elke vezel van mijn lichaam. Ik had die nacht ervoor een visioen gehad over een vijver waarin ik tussen kleurig gevlekte karpers zwom. Bij het ontwaken zag ik plotsklaps in dat Iris en ik maar bitter weinig met elkaar gemeen hadden. Dat ze niet deelde in mijn dromen en fantasieën. Vanaf dat moment begon mijn dubbelleven; eerst in gedachten, vervolgens in de praktijk. Elkaar beminnen of aanraken kwam er het laatste halfjaar van ons samenzijn nauwelijks meer aan te pas, want mijn honger naar een ander leven en – naar zij terecht vermoedde – een andere vrouw, was Iris niet ontgaan. Tussen ons was de passie verdwenen.

De deurbel onderbrak mijn gedachtenstroom. Twee kerels in stofjassen kwamen het Chinese bed afleveren. Hijgend liepen ze ermee door het atelier. ‘Je mag van geluk spreken dat je op de begane grond woont, over een trappenhuis hadden we dit kolereiding niet omhoog gekregen.’

Ze plaatsten het bed op de door mij aangewezen plek aan de tuinzijde, bevestigden de losse panelen en vertrokken na de ondertekening van het ontvangstbewijs en het toestoppen van een fooi. Ondanks eerdere bedenkingen voelde ik mij opgetogen met mijn aanwinst. Het was een pronkstuk in het interieur en ik kon mijn

ogen er niet van afhouden. Alvorens het met een vochtige doek af te nemen, ging ik er voorzichtig op liggen en begon het vergulde snijwerk en de schilderingen op de panelen van het bed te bestuderen. Elegante scènes van damesfiguren in tuinen met rotspartijen, bamboes en chrysanten wisselden elkaar af met panelen waarop in vloeiend schrift teksten stonden geschreven. Weer rook ik de bitterzoete geur die het bed leek uit te wasemen en opnieuw doorvoer mij een steek van herkenning.

Ineens kwam er een grote loomheid over mij heen. Het liefst wilde ik mijn ogen sluiten om even weg te dommelen, maar ik vocht tegen de verleiding, want er moesten nog wat opdrachten voor een buitenlandse klant worden afgemaakt. Nadat een koerier enige uren later het pakket met mijn restauratiewerk had opgehaald, gaf ik mij eindelijk over aan de vermoeidheid. Ik pakte een kussen en een deken, strekte mij uit op het bed en zonk weg in een diepe slaap.

Kleurige spikkels dwarrelen over mijn netvlies, vervlechten zich tot patronen die uiteenvallen om vervolgens – als in een caleidoscoop – nieuwe figuren te vormen.

Langzaam kristalliseert zich uit het chaotische spektakel een helder beeld. Er verschijnt een brede, stoffige straat met geulen vol afval. De late zon werpt zijn gouden licht over de mensen die huiswaarts keren. Langgerekte schaduwen tekenen zich af op het rulle plaveisel. De hitte van de dag is milder geworden, riksjarrenners vertragen hun pas, geluiden sterven weg.

Het beeld vervaagt, breekt uiteen in vormeloze vlekken. Een volgend moment is er een kamer, op de bovenverdieping van een rumoerig etablissement. In het warme schijnsel van lampionnen ligt een wonderschoon meisje op een rustbank. Ik omklem haar hartstochtelijk alsof ik koste wat kost wil voorkomen van haar te worden gescheiden. Heb ik dit al niet eerder meegemaakt? Dan dringen sombere schaduwen mijn innerlijk binnen.

‘Blijf bij me, blijf alsjeblieft bij me.’

Met tegenzin opende ik mijn ogen, om ze meteen weer toe te knijpen. Alles was mij zo bekend voorgekomen, ook de verlamme angsten om mijn geliefde kwijt te raken. Ik trok de deken over mijn hoofd in een poging terug te keren in de betovering van de afgebroken droom, maar de oversteek naar de andere zijde kon niet meer worden gemaakt. Wat restte was een vleug van weemoed, die de verdere dag om mij heen bleef hangen.

4.

Nog maar zo kort op mijzelf of de eenzaamheid begon al te knagen. Toch twijfelde ik er geen moment aan dat het een goed idee was geweest om bij Iris weg te gaan. Ondanks dat we ons best hadden gedaan was het niet gelukt om er samen iets van te maken. Te lang had ik genegenheid geveinsd die onderweg al verloren was gegaan, terwijl zij van haar kant geen geduld meer kon opbrengen voor mijn hang naar poëzie, geschiedenis en religieuze muziek uit de middeleeuwen en de renaissance.

‘Ontspan je toch eens, man. Neem de wereld toch niet zo serieus en probeer ook eens, zoals iedereen, van doodnormale dingen te genieten. Ga op de bank liggen luieren, drink een biertje in de kroeg, ga voor mijn part stappen met een stel vrienden.’ Ik hoor het haar nog zeggen, maar kon er simpelweg geen gevolg aan geven.

Na jaren van samenwonen werd het steeds duidelijker dat de interesse van Iris uitging naar alles wat mij onverschillig liet. Ik kon het niet meer aanzien dat zij zo veel tijd en aandacht besteedde aan het kopen van kleding en schoenen, om deze kort daarop weer om te ruilen. Zo verafschuwde ik het ook dat ze avond aan avond naar de televisie keek, een apparaat dat naar mijn me-

ning vooral ontworpen is om mensen af te stompen.

Wellicht vanuit een combinatie van lafhartigheid en een soort katholiek schuldgevoel had ik mij voorgenomen om trouw te blijven, maar eenmaal buiten de deur gingen de remmen los. In gedachten hoorde ik de spreuk die mijn vader vroeger regelmatig bezigde: ‘De geest is gewillig, het vlees is zwak.’

Bij mijn vertrek hadden we min of meer afgesproken dat ons uiteengaan een experiment zou zijn, waarbij ieder van ons zich de tijd kon gunnen om de dingen op een rijtje te zetten. Achteraf gezien was dit een typisch voorbeeld van mijn chronische onduidelijkheid. Ik wist namelijk dondersgoed dat ik mijn volledige energie wilde inzetten om het geluk af te dwingen, want op een bijna kinderlijke wijze geloofde ik in het bestaan van een uitzonderlijke vrouw die voor mij bestemd moest zijn, maar die nog niet in mijn leven was verschenen. Ik meende haar zelfs te kennen, zonder haar te hebben ontmoet.

Sinds ik alleen woonde, borrelden steeds meer beelden op uit mijn jeugd, misschien omdat er geen storende invloeden meer waren van een ander. Was ik altijd al niet een vreemde eend in de bijt geweest? In tegenstelling tot mijn leeftijdsgenoten hield ik niet van kermis, sportevenementen of luidruchtige feestjes. Veel liever lag ik op mijn buik aan de rand van een sloot te kijken naar het onderwaterleven van torren, kikkers, slakken, watervlooien en salamanders. Op mijn kamertje rommelde ik met mijn op het strand en in de duinen gevonden collectie schelpen, schedeltjes en botjes. Ik fabriceerde houten zwaarden, bouwde miniatuurkasteelen of tekende de meest onmogelijke fantasiedieren.

Eens in de zoveel tijd nam mijn vader mij en mijn broer mee naar het Rijksmuseum. In een stille zaal van de afdeling Vaderlandse Geschiedenis, waar verschillende harnassen waren opge-

steld, liet hij mij alleen achter, zodat ik in alle rust schetsen kon maken die tot in detail aangaven hoe een helm, vizier, schouderstuk of kniebescherming met de nodige klinknagels gemonteerd was. In de daaropvolgende dagen gebruikte ik deze informatie in grote tekeningen van veldslagen die ik thuis met pen en Oost-Indische inkt uitwerkte. Achteraf gezien was dit een van mijn methodes om gehoor te geven aan een eigenaardige heimwee naar een verleden dat ik zelf niet had gekend.

Intussen kon mijn vader, die ooit zelf kunstenaar had willen worden maar het door de moeilijke naoorlogse omstandigheden nooit was gelukt, zijn trots niet onder stoelen of banken steken. Hij vertelde aan iedereen die het maar horen wilde dat zijn zoon beter kon tekenen dan menig volwassene en in de toekomst ongetwijfeld de artistieke wereldtop zou bereiken. Pas veel later zou zijn onwankeerbare geloof in dit scenario een geestelijke last voor mij worden.

Soms gingen we met ons hele gezin naar het Tropenmuseum. Ik herinnerde mij de indringende geur van boenwas vermengd met die van specerijen. In de centrale binnenruimte staken langgerekte voorouderbeelden uit Papoea-Nieuw-Guinea omhoog. Eromheen waren zalen vol exotische schilderijen, een compleet opgesteld gamelanorkest en eindeloos veel vitrines waarin spannende spullen lagen uitgestald, zoals wapens, versierde botten en de getatoeëerde kop van een Maoristrijder. De meeste indruk maakte een geprepareerd indianenhoofd uit het Amazonegebied, gekrompen tot de grootte van een flinke aardappel. Een woeste bos bruinzwart haar omkranste het kleine gezichtje waarvan de lippen waren dichtgenaaid, zodat – naar men mij later vertelde – de geest van de gestorvene niet kon ontsnappen.

Eind zeventiger jaren vond een stel socialistische wijsneuzen het nodig dat het museum een meer educatieve rol ging spelen, met als gevolg dat de waanzinnige collectie etnografica in de kelders

van het gebouw verdween. Ervoor in de plaats kwamen kale wanden met schematische voorstellingen, grafieken en tabellen. Bij elke installatie bevond zich op buikhoogte een lessenaar met een metalen toetsenbord waarop via een keuzemenu een aantal vragen kon worden beantwoord. Zo was er een wereldkaart met ingebouwde lampjes die verspreid zaten over de verschillende landen. Als je wilde weten waar het meeste bauxiet vandaan kwam, kon je een knopje indrukken en ging ergens op de kaart – ik meen in Suriname – een lichtje branden. Ik betreurde het dat de bedillerrige trend van toen in de afgelopen jaren nog verder was doorgeslagen en dat het niet meer mogelijk was om op eigen houtje in het museum rond te zwerven om dat wonderbaarlijke samenraapsel van culturen te verkennen, het liefst zonder het stichtelijke commentaar waarmee iedereen dagelijks wordt doodgegooid.

Al mijmerend ging mijn blik naar het Chinese opiumbed. Was het de vroege fascinatie voor uitheemse voorwerpen die mij parten had gespeeld bij mijn impulsieve aanschaf?

5.

Een stevig houten blok wordt rond mijn nek gesloten, kettingen rammelen rond mijn enkels. Er verschijnen beelden van een barre tocht naar een afgelegen streek. Om mij heen slepen mannen zich voort, de meeste net zo geboeid als ik.

Onderweg maakt vruchtbare landbouwgrond plaats voor onherbergzame woestenij. Overdag zijn we overgeleverd aan de hitte, 's nachts vallen we ten prooi aan hordes hongerige muggen. In het gezelschap bevindt zich een jonge knaap met een vreemde naam. Hij is de enige die steun en troost biedt in mijn uitzichtloze situatie.

Klam van het zweet schoot ik overeind. De lakens plakten aan mijn lijf en mijn nek deed zeer vanwege een venijnige kramp. Ik moest heel ver weg zijn geweest en was alle begrip van plaats en tijd verloren. Met gesloten ogen probeerde ik mij de droom voor de geest te halen, maar afgezien van de nekpijn en herinneringen aan een wrede straf had ik geen enkel houvast.

Ergens achter in een van de tuinen klonk het doordringende geluid van drilboren. Waarschijnlijk waren de burens aan de overkant met de renovatie van hun huis begonnen. Geïrriteerd propte ik een paar oordopjes in, die ooit tijdens een vliegreis waren rondgedeeld, en ging weer op het bed liggen. Na enkele minuten dommelde ik opnieuw weg.

‘Zhang Zijun!’ Luid wordt mijn naam afgeroepen. Er is niets dan blijdschap, want ik heb mijn examen op districtsniveau gehaald. Voortaan mag ik de studentenmuts dragen en ben ik gekwalificeerd voor het examen op provinciaal niveau. Er is nog een lange weg te gaan. Toch zal vader, die een zaak drijft in kruiden en geneesmiddelen, nu al bijzonder verheugd zijn. Maar ik heb nog niet het aanzien waarop hij hoopt. Dat zal pas worden verkregen als ik de mandarijnenstatus ga voeren en een hoge bestuursfunctie mag bekleden.

Bijna twintig jaar geleden, tijdens de rituele beproeving waarbij allereerste voorwerpen op een kleed werden uitgesteld, koos ik als jong kereltje voor het penseel, terwijl mijn oudere broer Tingwen de dolk had gegrepen. Mijn broer is maar twee maanden ouder dan ik. Hij is de zoon van vaders eerste en enige bijvrouw, Ying. Mama kan niet goed met haar overweg. Ik heb haar en Ying vaak ruzie horen maken. Ondanks dat mijn vader harmonie nastreeft in zijn familie is er altijd onenigheid en jaloezie. Mijn broer en ik zijn opgegroeid met rivaliteit, maar dat heeft ons niet belet om goed met elkaar op te trekken en samen kwajongensstreken uit te halen. Tingwen heeft vorig jaar promotie gemaakt in het keizerlijke leger. Mijn toekomst ligt in de wereld der geletterden.